



De heer Jo VANDEURZEN
Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Ellipsgebouw
Koning Albert II-laan 35 bus 90
1030 BRUSSEL

contactpersoon
Kristel Bogaerts
kbogaerts@serv.be

ons kenmerk
SERV_BR_20170814_jeugddelinquentierecht

Brussel
14 augustus 2017

Voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht

Mijnheer de minister

De SERV heeft op 18 juli 2017 uw vraag om advies over het voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht ontvangen.

De SERV heeft vanuit sociaal-economische invalshoek geen bemerkingen bij het voorgelegde voorontwerp van decreet. De sociale partners zullen hun standpunten vanuit welzijnsgerichte invalshoek meedelen via de Strategische Adviesraad Welzijn, Gezondheid en Gezin.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Ann Vermorgen
voorzitter



Advies

Voorontwerp decreet jeugddelinquentierecht

Brussel, 14 augustus 2017

Adviesvraag: Voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht
Adviesvrager: Jo Vandeurzen - Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Ontvangst adviesvraag: 18 juli 2017
Adviestermijn: 30 dagen
Decretale opdracht: SERV-decreet 7 mei 2004 art. 11 (overlegfunctie)
Goedkeuring raad: 14 augustus 2017

Contactpersoon: Kristel Bogaerts - kbogaerts@serv.be



ADVIES 1709

Advies Voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht

Datum: 6 september 2017

Voorzitter: Nozizwe Dube

Aanwezigen: Ines De Geest, Simon Verreet, Eveline Meylemans

Het dagelijks bestuur van de Vlaamse Jeugdraad, in vergadering op 6 september 2017, onder voorzitterschap van Nozizwe Dube, en met bovenvermelde aanwezigen, adviseert unaniem en onder voorbehoud van bekrachtiging door de Algemene Vergadering het volgende:

1. Werk het recht om gehoord te worden uit op een volwaardige manier. Zorg dat er te allen tijde duidelijke informatie op maat van de minderjarige wordt gegeven en dat de minderjarige op ieder moment in het traject de mogelijkheid heeft om zijn/haar verhaal te doen. 2
2. De Vlaamse Jeugdraad ziet het verlaten van het beschermingsdiscours en het meer aanspreken van de minderjarige op zijn/haar verantwoordelijkheid als een goede evolutie. Bouw voldoende rechtswaarborgen in opdat deze positieve verantwoordelijkheid niet doorslaat in een individueel schuldmodel. Jongeren zijn jong en nog in volle ontwikkeling, fouten maken hoort daarbij. 3
3. De Vlaamse Jeugdraad plaats de ontwikkeling, ontwikkelingskansen en re-integratie van de minderjarige centraal. Zolang een vermoeden van onschuld geldt dient men in elk besluit te vertrekken vanuit het herstellen van de schade en de idee om straffende maatregelen te treffen te verlaten. Heb voldoende aandacht voor de positie van de minderjarige in kwestie. Bouw voldoende garanties in dat maatregelen die worden opgelegd in proportie zijn met zowel de maturiteit en ernst van de feiten. De absolute ondergrens voor het jeugddelinquentierecht zou 14 jaar moeten zijn. 4
4. Investeer in bijkomende opleiding voor professionals werkzaam in de jeugddelinquentie zoals rechters, advocaten en politie. Doe dit steeds vanuit een kinderrechtenperspectief. 4
5. Schrap de uithandengeving, die zowel wetenschappelijk als ethisch geen enkele grond heeft, uit het decreet. Voorzie een waardevolle tijdsbesteding voor jongeren die langer dan 18 jaar verblijven in de gesloten opvangcentra evenals in gesloten zorg verkeren. Werk aan hun herintegratie in de maatschappij. 5
6. Bekijk gestelde problemen door jongeren steeds in hun context. Het is positief dat de zogenaamde MOF en VOS minderjarigen uit elkaar worden gehaald, maar de meeste minderjarigen die een misstap begaan komen wel uit een VOS situatie. Zet voldoende in op het versterken van hun context eerder dan hen te straffen. 5



1 Situering

In het regeerakkoord van de Vlaamse Regering werd de beslissing genomen om een Vlaamse visie uit te werken met betrekking tot de aanpak van jeugddelinquentie en meteen ook werk te maken van een regelgevend initiatief. Het voorontwerp van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht regelt de Vlaamse bevoegdheid wat betreft het bepalen van de reactiewijzen op jeugddelinquentie.

Er werd een traject geïnitieerd dat op gang werd getrokken via een maatschappelijk debat in verschillende werkgroepen met jeugdparquetmagistraten, jeugdrechters, jeugdadvocaten, academici, het kinderrechtencommissariaat, actoren binnen de integrale jeugdhulp, kinder- en jeugdpsychiaters, HCA-diensten, de gemeenschapsinstellingen, vertegenwoordigers van de Federale Overheidsdiensten en Volksgezondheid en de betrokken Vlaamse agentschappen.

De Vlaamse Jeugdraad ontving op 17 juli een adviesvraag op dit voorontwerp en werd een uitstel om advies te verlenen, toegekend.

Onderstaand advies kwam tot stand na een weliswaar beperkt maar kwaliteitsvol participatief traject. Jongeren, jeugdwerkers en experts werden op korte tijd intensief bevroegd.

Tijdens de Algemene Vergadering van 6 september 2017 werd met de aanwezige leden een diepgaande denkoefening rond de adviespunten opgezet. Dit advies is een voorlopig doch geldig advies in die zin dat het door het Dagelijks Bestuur werd goedgekeurd en nog een officiële bekrachtiging vraagt op de Algemene Vergadering van 4 oktober 2017. We bezorgen dit vandaag aan de adviesvrager en pas na 4 oktober aan ons breder netwerk.

Hetgeen voorligt is een relatief beknopt advies dat niet pretendeert de juiste antwoorden te formuleren, maar eerder bezorgdheden formuleert. Die bezorgdheden komen van kinderen en jongeren en experts, in meerdere of mindere mate betrokken op het thema van jeugddelinquentie.

De Vlaamse Jeugdraad uit vanuit haar functie als officieel adviesorgaan van kinderen, jongeren en hun organisaties een aantal concrete bezorgdheden en formuleert vragen naar garanties. Zodoende adviseren we de Vlaamse Regering in het nieuwe jeugdrechtdecreet nog meer te vetrekken vanuit het kinderrechtenperspectief en garanties in te bouwen met enkele fundamentele rechtswaarborgen voor kinderen en jongeren. Bovenal vragen we de Vlaamse Regering ook om steeds te vetrekken vanuit het principe dat fouten maken nu eenmaal bij het jong zijn hoort. Een pedagogische benadering van jeugddelinquentie verdient daarom altijd voorrang.

2 Advies

Werk het recht om gehoord te worden uit op een volwaardige manier. Zorg dat er te allen tijde duidelijke informatie op maat van de minderjarige wordt gegeven en dat de minderjarige op ieder moment in het traject de mogelijkheid heeft om zijn/haar verhaal te doen.

Het recht om gehoord te worden is in elke fase van het jeugddelinquentierecht fundamenteel. Het mag in geen geval pro forma georganiseerd worden en gaat onlosmakelijk samen met het duidelijk, grondig en in begrijpbare taal informeren van de minderjarige. De Vlaamse Jeugdraad verwijst onder meer naar de inzichten uit een samenvattend rapport van een studiedag rond jeugddelinquentie van Het Kenniscentrum Kinderrechten¹. We benadrukken hiermee de nood aan participatie en informatie van de minderjarige in het jeugddelinquentierecht.

Participatie van de minderjarige overstijgt het loutere 'horen' en het 'hoorrecht'. Horen is slechts een gedeeltelijke uitwerking van artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag en de participatierechten van kinderen en jongeren in het

¹ http://keki.be/sites/default/files/Samenvatting_RoSf%202015_Samen%20op%20weg%20met%20VOS%20en%20MOF_0.pdf



algemeen. Aandacht voor en inzetten op communicatie impliceert de nodige omkadering en dit zowel op vlak van competentie en ondersteuning als logistieke omkadering. Zo dient men te voorzien in de mogelijkheid om het verhoor te laten plaatsvinden in een voor de minderjarige vertrouwde omgeving. Verder dient het belang van en de nood aan communicatie zich te situeren in de verschillende fases van het traject. De minderjarige moet worden aanvaard als volwaardige partner in zijn/haar traject.

De Vlaamse Jeugdraad vraagt duidelijker te verwijzen naar de noodzaak om te luisteren naar de minderjarige en terug te koppelen in een voor de minderjarige, ouders en opvoedingsverantwoordelijken begrijpbaar taalgebruik. Dit dient te gebeuren in elke fase van het jeugddelinquentierecht. Een uitleg aan de minderjarige over diens (kinder)rechten, het verhoor, de tijdslijn met procedures, het vonnis, ed., is fundamenteel noodzakelijk. Verduidelijk daarom wat concreet bedoeld wordt met 'op een begrijpelijke manier' zoals onder andere genoteerd in artikel 3, §4: 'Voormelde minderjarige wordt van deze rechtswaARBorgen op een begrijpelijke manier tijdig op de hoogte gebracht' en concretiseer. Het schriftelijk op de hoogte stellen is hier niet voldoende.

De aanwezigheid van een vertrouwenspersoon en advocaat moet als een fundamenteel recht toegepast worden binnen de uitvoering van dit decreet. Dit is een verantwoordelijkheid van het parket en de jeugdrechtbank. De Vlaamse Jeugdraad gaat nog een stap verder en beschouwt dit recht eerder als een plicht: elke minderjarige moet steeds de mogelijkheid hebben om zich te laten bijstaan/begeleiden door een vertrouwenspersoon en advocaat van zodra ze gehoord worden. Hun aanwezigheid is niet alleen noodzakelijk om de minderjarige bij te staan, zij staan mee in voor de belangen van de minderjarige in kwestie. De minderjarige moet bovendien zelf in de mogelijkheid zijn een vertrouwenspersoon aan te wijzen. Indien de minderjarige zelf niemand aanduidt, moet er door de Sociale Dienst van de Jeugdrechtbank of andere betrokkenen actief opzoek gegaan worden naar een vertrouwenspersoon voor de minderjarige, bijvoorbeeld een leerkracht, opvoeder, sociaal werker... Daarnaast dient men oplossingen te zoeken in het geval van anderstaligheid van de minderjarige en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Het beschikbaar stellen van tolken is hierbij onontbeerlijk. Bovendien moet, zoals onder adviespunt 4 omschreven, geïnvesteerd worden in de opleiding van deze personen. Zo kijken wij uit naar een apart statuut van jeugdadvocaten die over de nodige knowhow beschikken en een opleiding hebben genoten.

De Vlaamse Jeugdraad ziet het verlaten van het beschermingsdiscours en het meer aanspreken van de minderjarige op zijn/haar verantwoordelijkheid als een goede evolutie. Bouw voldoende rechtswaARBorgen in opdat deze positieve verantwoordelijkheid niet doorslaat in een individueel schuldmodel. Jongeren zijn jong en nog in volle ontwikkeling, fouten maken hoort daarbij.

Vlaanderen wil met dit voorontwerp van decreet vormgeven aan een gedifferentieerd en multidimensioneel aanbod van duidelijke en constructieve reacties op delicten met aandacht voor herstel van de schade. Een van de centrale overtuigingen van waaruit in het ontwerp van decreet werd vertrokken, is om jongeren uitdrukkelijker te beschouwen en te benaderen als verantwoordelijke jonge mensen, eerder dan als handelingsonbekwame, onverantwoordelijke en te beschermen kinderen van hun ouders.

Een positieve evolutie volgens ons. We uiten hier evenwel onze bezorgdheid wat betreft het culpabiliseren van jongeren. Het individueel schuldmodel loert namelijk om de hoek. We verwijzen naar Advies 1303 van de Vlaamse jeugdraad betreffende de gemeentelijke administratieve sancties². Jongeren zijn geen kind meer, maar ook nog niet volwassen. Hun persoonlijkheid ontwikkelt in interactie met de wereld om hen heen: leeftijdsgenoten, ouders, de buurt en de brede samenleving. Jongeren dragen nog geen volwassen verantwoordelijkheden, maar moeten de ruimte en nodige vrijheid krijgen om te experimenteren.

De nadruk op de invoering van snelle reacties evenals de uitbreiding van mogelijkheden om maatregelen te treffen op niveau van de procureur des Konings is volgens de Vlaamse Jeugdraad nefast voor de ontwikkeling van de minderjarige. Minderjarigen moeten kattenkwaad kunnen uithalen en iets kunnen bijleren, alvorens maatregelen worden opgezet. Een confrontatie met het parket of jeugdrechter mag vanuit het perspectief van de minderjarigen niet

² <https://vlaamsejeugdraad.be/advies/1303-gemeentelijke-administratieve-sancties>



onderschat worden. De behandeling van jongeren die 'een als misdrijf omschreven feit plegen', moet altijd tot stand komen vanuit pedagogisch oogpunt. Er moet voorrang gegeven worden aan antwoorden buiten de (buiten)gerechtelijke context.

De Vlaamse Jeugdraad plaats de ontwikkeling, ontwikkelingskansen en re-integratie van de minderjarige centraal. Zolang een vermoeden van onschuld geldt dient men in elk besluit te vertrekken vanuit het herstellen van de schade en de idee om straffende maatregelen te treffen te verlaten. Heb voldoende aandacht voor de positie van de minderjarige in kwestie. Bouw voldoende garanties in dat maatregelen die worden opgelegd in proportie zijn met zowel de maturiteit en ernst van de feiten. De absolute ondergrens voor het jeugddelinquentierecht zou 14 jaar moeten zijn.

In het voorontwerp van decreet wordt met het principe van proportionaliteit gewezen op de noodzaak om bij het bepalen van een opgelegde maatregel rekening te houden met de leeftijd, de maturiteit en de ernst van de feiten. De Vlaamse Jeugdraad ziet een wezenlijk verschil tussen leeftijd en maturiteit. We vragen bijgevolg dat bij het bepalen van de reactie de maturiteit van de minderjarige primeert op diens leeftijd. Een inschatting van de maturiteit komt meer tegemoet aan het proportionaliteitsbeginsel dan te vertrekken van een leeftijd. Er zijn verschillen mogelijk tussen jongeren van dezelfde leeftijdscategorie, zeker tussen 12 en 18 jaar. De ene staat al verder dan de andere in zijn of haar ontwikkeling. Een leeftijd geeft dat onvoldoende accuraat weer. Zo zal een bepaalde maatregel voor de ene 15-jarige doeltreffender werken dan voor een andere. Een sanctie bepalen op graad van maturiteit wil ook zeggen dat de jeugdrechter hierover voldoende informatie dient in te winnen over de situatie en de minderjarige in kwestie alvorens een dergelijk oordeel te vellen.

De Vlaamse Jeugdraad vraagt voldoende garanties die waarborgen dat de maatregel of sanctie die de minderjarige wordt opgelegd, telkens wordt afgetoetst aan het proportionaliteitsbeginsel. We vinden het positief dat beschreven staat dat minderjarigen zelf een maatregel of sanctie mogen voorleggen. We zijn van mening dat dit het verantwoordelijkheidsgevoel van de minderjarige op een positieve manier stimuleert. Maar ook hier moet het proportionaliteitsbeginsel worden gegarandeerd. Minderjarigen die zelf geen maatregel of straf voorstellen, mogen hiervoor niet zwaarder gestraft worden. Niet alle minderjarigen zijn hier immers toe in staat, velen bevinden zich in een zeer kwetsbare positie. Het al dan niet voorstellen van een maatregel door de minderjarige kan dus in geen geval in verband gebracht worden met de aard van de uiteindelijk opgelegde maatregel of straf.

In het bijzonder vragen we ook extra aandacht voor de omkadering, begeleiding en aanpak van jongeren die opgroeien in maatschappelijk kwetsbare situaties.

Het voorontwerp van decreet is van toepassing op jongeren vanaf 12 jaar tot jongeren die de leeftijd van 18 jaar nog niet bereikten, met uitzonderingen. Het IVRK³ bepleit als ondergrens de leeftijd van 14 jaar waarop jongeren berecht kunnen worden in strafrechtelijke context. De Vlaamse Jeugdraad vraagt om ook met betrekking tot de toepassing van dit voorontwerp van decreet de leeftijd te verhogen naar 14 jaar. Jongeren die de leeftijd van 14 jaar nog niet bereikten en een als misdrijf omschreven feit pleegden, dienen binnen het toepassingsgebied van de jeugdhulp te blijven. Zij mogen in geen geval het risico lopen in aanraking te komen met een gerechtelijke behandeling. Bovendien leren de cijfers ons ook dat -14 jarigen zelden een als misdrijf omschreven feit plegen.

Investeer in bijkomende opleiding voor professionals werkzaam in de jeugddelinquentie zoals rechters, advocaten en politie. Doe dit steeds vanuit een kinderrechtenperspectief.

Deze aanbeveling sluit aan bij adviespunt 1, waar we pleiten voor meer communicatie in het licht van participatie van de minderjarige. De minderjarige komt in het jeugddelinquentierecht in een context terecht waar hij met verschillende figuren binnen het rechtssysteem in aanraking zal komen. De Vlaamse Jeugdraad benadrukt de nood aan bijkomende

³ https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/kinderrechtenverdrag_nederlandse_vertaling.pdf



investering in de opleiding van de professionals die minderjarigen begeleiden, ondersteunen en toespreken binnen het toepassingsgebied van de jeugddelinquentie.

De minderjarige inlichten in voor hem of haar begrijpbaar taalgebruik veronderstelt kennis en kunde, van die taal en van kinderrechten. Professionals moeten beschikken over bruikbare tools die hen ondersteunen in het communiceren met minderjarigen.

De invoering van dit decreet brengt een verschuiving van rechtsregels met zich mee. De praktijk dient hier voldoende op voorbereid te worden. De advocatuur en magistratuur, die het jeugddelinquentierecht mee vormgeven, moeten hiertoe opgeleid worden. De Vlaamse Jeugd Raad vraagt een concrete decretale verankering en extra investeringen om hier werk van te maken.

Schrap de uithandengeving, die zowel wetenschappelijk als ethisch geen enkele grond heeft, uit het decreet. Voorzie een waardevolle tijdsbesteding voor jongeren die langer dan 18 jaar verblijven in de gesloten opvangcentra evenals in gesloten zorg verkeren. Werk aan hun herintegratie in de maatschappij.

De Vlaamse Jeugd Raad is fundamenteel tegen het behoud van de uithandengeving en vraagt de Vlaamse overheid de uithandengeving te schrappen uit het decreet. De keuze voor het behoud is meer een principiële en politieke keuze dan een keuze gebaseerd op onderzoek of feiten. Belangrijker nog is dat deze keuze in geen geval gemotiveerd wordt vanuit het belang van het kind en zelfs tegen het Kinderrechtenverdrag ingaat. De Vlaamse Jeugd Raad pleit zoals steeds voor het centraal stellen van het perspectief van het kind.

Internationaal onderzoek toont bovendien aan dat uithandengegeven minderjarigen sneller, vaker en met zwaardere feiten recidiveren dan MOF-minderjarigen behouden binnen het jeugdrecht⁴.

De Vlaamse Jeugd Raad vraagt antwoord op de vraag wat de motivaties zijn van de Vlaamse overheid om uithandengeving te behouden en welke doestellingen hiermee beoogd worden. De Vlaamse Jeugd Raad ziet een aanvaardbaar alternatief in de in artikel 35 van het voorontwerp van decreet voorgestelde sanctie, de gesloten begeleiding van maximaal 7 jaar. Gezien dit alternatief ziet de Vlaamse Jeugd Raad het moment gekomen om komaf te maken met uithandengeving en deze sanctie als vervangend alternatief te beschouwen.

Met betrekking tot dat laatste vraagt de Vlaamse Jeugd Raad bijkomende garanties dat er effectief vanuit een pedagogisch programma wordt gewerkt met de minderjarige zowel tijdens de uitvoering van de in artikel 35 vermelde sanctie als voor de gesloten zorg. Hierbij benadrukt de Vlaamse Jeugd Raad de noodzaak van elke sanctie te zien en toe te passen als een pedagogisch sanctie of maatregel. Er moet een duidelijk traject voorzien zijn dat gericht is op re-integratie van de minderjarige. Samenwerking met betrokken en relevante diensten zoals opleidingscentra en VDAB zijn onontbeerlijk om hier gevolg aan te geven.

Bekijk gestelde problemen door jongeren steeds in hun context. Het is positief dat de zogenaamde MOF en VOS minderjarigen uit elkaar worden gehaald, maar de meeste minderjarigen die een misstap begaan komen wel uit een VOS situatie. Zet voldoende in op het versterken van hun context eerder dan hen te straffen.

We vinden het positief dat komaf wordt gemaakt met de begrippen VOS en MOF en dat deze minderjarigen vanaf nu ook niet meer samen in een gemeenschapsinstelling kunnen worden opgevangen. Er moet wel voldoende aandacht gaan naar de redenen waarom minderjarigen feiten plegen. Jonge delinquenten zijn namelijk zelf vaak slachtoffer van hun eigen context en zeer kwetsbaar. Zo komen ze vaak zelf uit een VOS situatie. Het is hierbij zeer belangrijk telkens de context van deze minderjarige mee in beschouwing te nemen en hen niet af te rekenen op de moeilijke situatie waarin ze zich bevinden. Dat komt voor de minderjarige in kwestie namelijk over als een dubbele straf: enerzijds voor

⁴ [https://cris.cumulus.vub.ac.be/portal/en/persons/yana-jasmine-jaspers\(ce5e8890-f61f-4b01-a651-09483f1d57c3\)/publications.html](https://cris.cumulus.vub.ac.be/portal/en/persons/yana-jasmine-jaspers(ce5e8890-f61f-4b01-a651-09483f1d57c3)/publications.html)



de feiten zelf, maar anderzijds ook voor de situatie waarin hij/zij zich bevindt en niets aan kan doen. De vraag waarom een minderjarige feiten pleegt moet telkens worden gesteld en als doorslaggevend element worden meegenomen in de afweging of een minderjarige terecht komt in de jeugdbescherming of in het jeugdsanctierecht.

Advies

Voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht

Brussel, 4 oktober 2017

Adviesvraag: Voorontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht
Adviesvrager: Jo Vandeurzen - Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Ontvangst adviesvraag: 22 juni 2017
Adviestermijn: 30 dagen, verlengd
Goedkeuring raad: 4 oktober 2017, unaniem

Inhoud

Inhoud	3
Krachtlijnen	4
Advies	6
1 Algemene beschouwingen bij het voorontwerp van decreet	6
2 Toetsing van de Vlaamse visie op de aanpak van jeugddelinquentie	7
2.1 Een goede invulling van de verantwoordelijkheid van jongeren	8
2.2 Herstelgericht denken verankeren bij alle betrokken actoren en in alle maatregelen en reacties	9
2.3 Rechtswaarborgen voor de minderjarige nog sterker verzekeren	11
2.4 Gesloten begeleiding als ultimatum remedium, slechts indien er voldoende alternatieven zijn	13
2.5 Jeugddelinquentierecht en jeugdhulpverlening: twee onderscheiden maar combineerbare sporen	14
3 Artikelsgewijze bespreking	16

Krachtlijnen

De SAR WGG stelt tevreden vast dat, na een grondige en participatieve voorbereiding, een voorontwerp van decreet voorligt waarin duidelijke principes en coherente uitgangspunten voor het Vlaamse jeugddelinquentierecht geformuleerd zijn.

Het is goed dat een hiërarchie en combinatie van reacties mogelijk is waarbij duidelijk rekening gehouden wordt met de verantwoordelijkheid, de rechten én de context van de jongere. Aangezien verschillende van de voorziene reactiemogelijkheden zowel tot het reactiepalet van het parket als van de jeugdrechtbank behoren, is het wel een blijvend aandachtspunt dat jongeren en hun ouders – maar ook het bredere publiek - het onderscheid en het verschil in impact van deze interventies helder kunnen zien.

Uiteraard mogen we als samenleving bepaalde verwachtingen stellen ten aanzien van minderjarige (vermoedelijke) delictplegers. De raad ziet daarin volgende elementen:

- Ze zijn verantwoordelijk voor hun normoverschrijdend gedrag, zij het dat ze niet gelijkgesteld mogen worden aan meerderjarigen. Er moet ook rekening gehouden worden met wat het vergt om verantwoordelijkheid te *kunnen* opnemen.
- Ze dienen de schade aan het slachtoffer en de gemeenschap (symbolisch) te herstellen.
- Hun rechten moeten doorheen de rechtspleging gewaarborgd zijn.
- Indien dit nodig is, moet er met hen ook een hulpverleningstraject gelopen kunnen worden. Dit traject moet onderscheiden zijn van de delictreactie maar wel vlot combineerbaar.

Het voorontwerp van decreet heeft zeker de intentie om deze elementen te realiseren, en werkt daarvoor verschillende waardevolle bepalingen uit. Het is positief dat er ruimte gelaten wordt voor de eigen inbreng en actieve participatie van de jongere, dat het recht op bijstand sterk verankerd is en dat de gesloten begeleiding voor jongeren in een verontrustende situatie duidelijk gescheiden wordt van de plaatsing van jonge delictplegers.

De werkelijke realisatie van de beleidsintenties blijft op een aantal belangrijke punten echter onzeker. De raad ziet volgende pijnpunten:

1. Minderjarige (vermoedelijke) delictplegers worden **te weinig ondersteund in het opnemen van hun verantwoordelijkheid**. Bovendien komt de vrijwilligheid van de jongere om verantwoordelijkheid op te nemen op de helling te staan wanneer hij/zij onder druk gezet wordt om in te gaan op een voorstel tot afhandeling of maatregel (bv. voorwaarden). Zodoende kan ook het vermoeden van onschuld geschonden worden.
2. De **herstelgedachte is niet consequent doorgevoerd** bij alle betrokken actoren en in alle maatregelen en reacties. Voornamelijk bij het positief project is het niet zeker dat er effectief gewerkt wordt aan het herstel van de schade aan het slachtoffer en/of de samenleving. De raad formuleert daarom bijkomende randvoorwaarden. Ook is er een begeleidend kader nodig om een minderjarige (vermoedelijke) delictpleger meer inzicht te geven in de gevolgen van zijn daden en de manier waarop deze gevolgen hersteld kunnen worden.

De omkadering en begeleiding van jongeren in het herstelgericht opnemen van verantwoordelijkheid (punt 1 en 2) moet opgenomen worden door **een derde partij**: de jeugdadvocaat, de sociale dienst van de jeugdrechtbank of een dienst voor Herstelgerichte en Constructieve Afhandeling (HCA). Daarnaast kunnen zij in de opeenvolgende fasen van de rechtspleging een advies maken dat als basis dient voor een

dialogoog tussen de minderjarige (vermoedelijke) delictpleger en het parket/de jeugdrechtbank met het oog op het vastleggen van een herstelgericht antwoord op een delict. Voor deze opdracht moeten uiteraard voldoende personele en financiële middelen voorzien worden.

3. Het parket en de jeugdrechter behouden een grote discretionaire bevoegdheid en de **beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit zijn nog niet genoeg wettelijk verankerd**. Hierdoor ontstaat rechtsonzekerheid voor de jongere.
4. Er is meer aanbod en stimulansen nodig opdat het parket en de jeugdrechter de waaier aan actiemogelijkheden kunnen en zullen inzetten. Plaatsing zal maar als 'ultieme remedie' gebruikt worden wanneer er **voldoende en performante alternatieven** toegankelijk zijn. Dit vergt bijkomende middelen.

De raad verzet zich tegen de automatische koppeling van zorg aan veiligheid die gemaakt wordt voor minderjarigen met een geestesstoornis wanneer hen gesloten zorg opgelegd wordt. Een vorm van specifieke gesloten zorg *kan* een mogelijke maatregel zijn maar mag niet de enige optie zijn. Individuele trajecten en specifieke inschattingen van de zorgbehoeften van deze jongeren zijn ten eerste aangewezen. Wat betreft de zorg voor deze jongeren, moet er dringend een oplossing uitgewerkt worden voor de **nood aan een specifiek zorgaanbod waar op maat psychische/psychiatrische en pedagogische begeleiding geboden wordt**.

Het is voor de raad evident dat **ook ouders en opvoedingsverantwoordelijken actief betrokken worden** bij de invulling, uitvoering en opvolging van de reactie op een jeugddelict. Het voorontwerp voorziet dat de jeugdrechter hen hierop dwingend kan appelleren. Voor de raad is de enige mogelijke, zinvolle en constructieve reactie naar ouders en opvoedingsverantwoordelijken er één van hulpverlening en ondersteuning bij hun opvoedingstaken.

Tot slot vraagt de raad een **wetenschappelijke opvolging van de uithandengeving** zodat nagegaan kan worden of de verwachte daling ervan (door het strikter maken van de voorwaarden en het voorzien van een alternatief via het getrapte systeem van gesloten begeleiding), wel effectief gerealiseerd wordt.

Advies

Situering adviesvraag en –procedure

Sinds de zesde staats hervorming is Vlaanderen bevoegd voor het bepalen van de maatregelen en reacties op delinquent gedrag van jongeren. De Vlaamse visie op het jeugddelinquentierecht is nu vertaald in een voorontwerp van decreet met regelgeving die vanaf 1 januari 2019 in werking treedt.

Het voorontwerp regelt de reacties ten aanzien van jongeren tussen 12 en 18 jaar die een delict plegen of ervan verdacht worden. De ambitie van het jeugddelinquentierecht is om te voorzien in reacties die duidelijk, normbevestigend, snel, constructief en herstelgericht zijn. Er wordt uitdrukkelijk gekozen om meerdere sporen in de reactie te voorzien: herstel, sanctie en gesloten begeleiding. De verantwoordelijkheid van de jongere voor zijn gedrag wordt benadrukt.

De Strategische adviesraad voor het Vlaamse Welzijns-, Gezondheids- en Gezinsbeleid (SAR WGG) kreeg op 22 juni 2017 de vraag om over het voorontwerp van decreet advies te verlenen. De raad vergaderde over deze adviesvraag op 12 en 28 september 2017 en keurde het advies – na een schriftelijke stemming – in consensus goed op 4 oktober 2017.

1 Algemene beschouwingen bij het voorontwerp van decreet

De SAR WGG drukt zijn waardering uit voor het traject waarmee dit voorontwerp tot stand kwam. De voorbereiding verliep grondig en participatief met alle betrokken actoren. Bovendien is het voorontwerp gestoeld op evidence based werken en wetenschappelijke onderbouwing, wat positief is. Op die manier slaagt het voorontwerp er in om, op basis van een maatschappelijk draagvlak én een grondige (criminologische en juridische) omgevingsanalyse, duidelijke principes en uitgangspunten te formuleren en in één geheel samen te brengen tot een coherent duidelijk Vlaams jeugddelinquentierecht.

Het voorgestelde jeugddelinquentierecht vormt op veel vlakken een stap in de goede richting:

- Het maakt een (voorlopig?) einde aan de onduidelijkheden die in de theorie en de praktijk van het jeugdbeschermingsrecht voorwerp was van jarenlange discussie.
- Er wordt een evenwicht gevonden tussen enerzijds de verwachtingen van de maatschappij tegenover een jeugddelict en anderzijds een aantal duurzame pedagogische drijfveren.
- Begrippen en denkkaders worden helder gedefinieerd.
- Uitgangspunten en werkingsprincipes worden geëxpliciteerd.

Verschillende kaders en een gedifferentieerd aanbod om te reageren op (vermoedelijke) jeugddelicten

Het is goed dat een hiërarchie en combinatie van reacties mogelijk is waarbij duidelijk rekening gehouden wordt met de verantwoordelijkheid en de rechten van de jongere, evenals zijn context en waarbij proportionaliteit en subsidiariteit als rechtsbeginselen richtinggevend zijn voor de reactie ten aanzien van het gepleegde delict.

De raad formuleert hierbij echter ook enkele bedenkingen.

Ten eerste zien we dat verschillende van de voorziene modules (m.n. bemiddeling, positief project, voorwaarden) zowel tot het reactiepalet van het parket als van de jeugdrechtbank behoren. Er moet voor gezorgd worden dat de jongeren en hun ouders (en zelfs het bredere publiek) het onderscheid en het verschil in impact van deze interventies helder kunnen zien. De onderscheiden rol van de parketmagistraat en de rechter dient voldoende toegelicht te worden.

Ten tweede is het vanzelfsprekend dat het hele palet aan reacties op de verschillende interventie-niveaus pas ingezet zal kunnen worden op voorwaarde dat er voldoende aanbod voorzien is. Dit is binnen een budgetneutraal kader niet mogelijk. Er zullen meer middelen nodig zijn om de decretaal beschreven plannen snel en goed in praktijk om te zetten.

Ten slotte stelt de raad tevreden vast dat er aandacht gaat naar het duidelijk onderscheiden en uitwerken van de drie sporen die gelijktijdig (maar toch ook weer onafhankelijk van elkaar) kunnen gevolgd worden: sanctie – herstel/bemiddeling - hulpverlening. Voor de raad blijft het onderscheiden van deze perspectieven en mogelijke acties essentieel. Tussen de onderscheiden sporen mag geen 'verwarring' ontstaan, wel een synergie en kruisbestuiving.

2 Toetsing van de Vlaamse visie op de aanpak van jeugddelinquentie

De manier waarop Vlaanderen het jeugddelinquentierecht vorm zal geven, is duidelijk uitgewerkt in het voorontwerp van decreet en de bijhorende memorie van toelichting. In het tweede deel van dit advies evalueert de SAR WGG die Vlaamse visie. De raad hanteert voor deze toetsing het volgende analysekader:

Wat verwachten we als samenleving ten aanzien van minderjarige (vermoedelijke) delictplegers?

- Dat zij verantwoordelijk gesteld worden voor hun normoverschrijdend gedrag (maar rekening houdend met hun context en niet op dezelfde wijze als meerderjarigen).
- Dat zij de schade aan het slachtoffer en de gemeenschap (symbolisch) herstellen.
- Dat hun rechten gewaarborgd zijn.
- Dat er met hen, indien dit nodig is, ook een hulpverleningstraject gelopen kan worden (onderscheiden van de delictreactie maar vlot combineerbaar).

Het voorontwerp van decreet heeft zeker de intentie om het voorgaande te realiseren, en werkt daarvoor verschillende waardevolle bepalingen uit. **De werkelijke realisatie van de beleidsintenties blijft op een aantal belangrijke punten echter onzeker omdat**

- minderjarige (vermoedelijke) delictplegers te weinig ondersteund worden in het opnemen van hun verantwoordelijkheid;
- de herstelgedachte niet consequent doorgevoerd is bij alle betrokken actoren en in alle maatregelen en reacties;
- het parket en de jeugdrechter een grote discretionaire bevoegdheid behouden en de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit nog te weinig wettelijk verankerd zijn;
- er meer aanbod en stimulansen nodig zijn opdat het parket en de jeugdrechter de waaier aan actiemogelijkheden kunnen en zullen inzetten (met de zekerheid dat gesloten begeleiding slechts het 'laatste redmiddel' zal zijn).

In wat volgt werkt de raad deze beoordeling verder uit.

2.1 Een goede invulling van de verantwoordelijkheid van jongeren

De verantwoordelijkheid van de jongere voor zijn normovertredend gedrag wordt als vertrekpunt genomen voor het Vlaamse jeugddelinquentierecht. Ook voor de raad zijn jongeren verantwoordelijk voor de daden die ze plegen, zij het dat ze op dat vlak niet gelijk gesteld mogen worden aan meerderjarigen. Wel mogen we als samenleving verwachten dat wanneer jongeren normen overtreden, zij hierop aangesproken worden. Alleen bescherming en heropvoeding is wat de raad betreft dan onvoldoende. Ook de bevestiging van de norm ten aanzien van de delictpleger is erg belangrijk.

De wijze waarop het begrip 'verantwoordelijkheid' invulling krijgt is evenwel van groot belang. Het voorontwerp van decreet laat minderjarige (vermoedelijke) delictplegers actief verantwoordelijkheid opnemen, wat een keuze en initiatief van de jongere inhoudt. De raad vindt het **een goede zaak dat er ruimte gelaten wordt voor de eigen inbreng en actieve participatie van de jongere**. Het verhoogt de betrokkenheid en responsabilisering.

Verantwoordelijkheid opnemen is echter iets wat jongeren vaak niet alleen kunnen. Daarom moet er **veel meer voorzien worden inzake ondersteuning van jongeren om verantwoordelijkheid op te nemen**. Daarbij wordt ook rekening gehouden met wat het vergt om verantwoordelijkheid te *kunnen* opnemen: steun vanuit de omgeving, positieve sociale relaties, tijd, financiële middelen, sociale en cognitieve vaardigheden, ... Deze aanpak moet ervoor zorgen dat binnen het jeugddelinquentierecht verantwoordelijkheid niet automatisch gezien wordt als een 'vaststaande schuld', waarbij responsabiliseren al snel leidt tot louter criminaliseren.

Het aanspreken van jongeren op hun individuele verantwoordelijkheid ontslaat het beleid en de samenleving niet van hun prioritaire taak om via bereikbare en toegankelijke hulpverlening, het voorkomen van kansarmoede en sociaaleconomische ongelijkheden, gelijke onderwijskansen, rechtswaarborgen, ... noodzakelijke impulsen te blijven geven om delinquent gedrag te voorkomen. Ook het gepast omgaan met verontrustende situaties blijft een zeer belangrijk aandachtspunt. Een degelijk sociaal beleid en welzijnsbeleid blijven de beste preventieve basis. In dit opzicht is de raad tevreden dat het voorontwerp in artikel 3 (§3) bepaalt dat *'elk optreden ernaar streeft jeugddelinquentie in de toekomst te voorkomen of minstens te beperken. Dat vereist dat de bevoegde autoriteiten de onderliggende oorzaken van jeugddelinquentie aanpakken en dat multidisciplinair en tijdig wordt ingezet op preventie'*. De raad verwacht dat samen met de uitrol van het nieuwe jeugddelinquentierecht effectief werk gemaakt wordt van preventieve inspanningen. Hier zijn bruggen nodig naar andere vormen van zorg en ondersteuning (opvoedingsondersteuning, geestelijke gezondheidszorg, gezinsbeleid, ...) en beleidsdomeinen (onderwijs en vorming, cultuur, jeugdbeleid,...).

En toch grote vraagtekens bij het gedwongen opnemen van verantwoordelijkheid

Zoals gezegd steunt de raad de participatie en eigen inbreng van de jongere bij het voorstellen van een maatregel of reactie op een delict, omdat dit een manier is om de jongere tot verantwoordelijkheid te stimuleren.

Het voorontwerp voorziet bijvoorbeeld de mogelijkheid voor jongeren om in de buitengerechtelijke afhandeling aan het parket zelf voorwaarden voor te stellen (m.n. bij seponering na de uitvoering van voorwaarden, bemiddeling en positief project – art. 10 t.e.m. 12). Komt het initiatief niet van

de jongere dan *kan* het parket voorstellen doen aan de minderjarige die het jeugddelict niet ontkent. Zijn de afgesproken voorwaarden vervuld, dan *kan* de strafvordering vervallen.

Deze vorm van 'autosanctionering' roept bij de raad evenwel ook vragen op. De voorgestelde aanpak suggereert immers vrijwilligheid en zelfbeschikking van de jongere, maar plaatst het opnemen van verantwoordelijkheid in een dwingend kader. Zo komen belangrijke principes zoals het vermoeden van onschuld op de helling te staan. En verder omzeilt men de moeilijkheid dat jongeren soms geen of slechts een beperkt aandeel hebben in de feiten, dat zij soms (begrijpelijk) pragmatische keuzes gaan maken vanuit een korte termijn perspectief zonder rekening te houden met de gevolgen op lange termijn, ... De kans is groot dat de jongere voor het uitvoeren van de voorwaarden zal kiezen, met uitzicht op seponering van de zaak.

Voor de raad is het dan ook erg belangrijk dat jeugdadvocaten die de minderjarige (vermoedelijke) delictpleger bijstaan, erover waken dat er geen druk of dwang uitgeoefend wordt om op voorwaarden in te gaan. Bovendien is de raad van mening dat een externe dienst in de opeenvolgende fasen van de rechtspleging best adviseert over gepaste voorwaarden, maatregelen of reacties. De raad denkt hierbij aan de sociale dienst van de jeugdrechtbank of de diensten voor Herstelgerichte en Constructieve Afhandeling (HCA-diensten). Hun advies vormt een goede basis voor dialoog tussen de minderjarige (vermoedelijke) delictpleger en het parket/de jeugdrechtbank met het oog op het vastleggen van een herstelgericht antwoord op een delict. Voor deze opdracht moeten uiteraard voldoende personele en financiële middelen voorzien worden.

Duidelijke informatie als voorwaarde voor participatieve justitie

Een belangrijke voorwaarde om minderjarige (vermoedelijke) delictplegers op een effectieve manier verantwoordelijkheid te laten opnemen, is dat er met hen duidelijk gecommuniceerd wordt. De raad meent dat deze communicatie voor hen toereikende en begrijpelijke informatie moet bevatten over:

- de normen die maatschappelijk bepaald zijn en die overschreden zijn door het plegen van het delict;
- de inhoud van de genomen beslissing, namelijk de inspanning die gevraagd wordt om de schade te herstellen;
- de maximale duur van een maatregel of reactie;
- de werkingsprincipes van het jeugddelinquentierecht: waarom wordt een bepaalde maatregel of reactie gekozen en hoe zit het jeugdrecht in elkaar (daarbij hoort ook het voorstellen van de verschillende betrokken actoren, onder meer de jeugdadvocaat).

2.2 Herstelgericht denken verankeren bij alle betrokken actoren en in alle maatregelen en reacties

Met dit voorontwerp van decreet verlaat de Vlaamse Regering het spoor van de bescherming en kiest zij voor meerdere alternatieve sporen in de reactie op een jeugddelict. De raad is tevreden dat het herstelgericht werken één van de gekozen sporen is. Herstelrecht betekent een activering van de jonge (vermoedelijke) delictpleger om verantwoordelijkheid op te nemen en de schade aan het slachtoffer en/of de gemeenschap te compenseren. Het veronderstelt dus een slachtoffer- en schadegerichtheid, die evenwel niet consequent terug te vinden is **in de verschillende maatregelen en reacties** uit het voorontwerp. De raad plaatst voornamelijk

vraagtekens bij het herstelgerichte karakter van het positief project als nieuwe maatregel/reactie (zie hierna).

Zoals beschreven en becommentarieerd in punt 2.1 van dit advies vertrekt het Vlaamse jeugddelinquentierecht sterk van de verantwoordelijkheid van jongeren. Een herstelgerichte aanpak betekent voor de raad echter dat er samen met de minderjarige (vermoedelijke) delictpleger een traject gelopen wordt en hem/haar ondersteuning geboden wordt om zelf verantwoordelijkheid op te nemen voor zijn of haar daden. Het herstelgericht opnemen van verantwoordelijkheid moet immers gebeuren vanuit het inzicht van de jongere dat zijn delict materiele, psychische en/of sociale schade heeft veroorzaakt aan een slachtoffer en/of aan de gemeenschap. **Een begeleidend kader is nodig om een minderjarige (vermoedelijke) delictpleger meer inzicht te geven in de gevolgen van zijn daden en de manier waarop deze gevolgen hersteld kunnen worden.** Hier is maatwerk aangewezen, niet alle jongeren zullen (in dezelfde mate) nood hebben aan begeleiding om dit inzicht te verwerven. Deze begeleidende rol moet voor de raad opnieuw opgenomen worden door de derde partij genoemd in deel 2.1: de jeugdadvocaat, de sociale dienst van de jeugdrechtbank of een HCA-dienst. Uiteraard moet aan deze diensten de capaciteit gegeven worden om die rol snel en degelijk op te nemen.

Het is tot slot **ook in de handelingen van het parket en de jeugdrechtbank** dat de raad verwacht om de herstelgerichtheid nog sterker terug te vinden. Wanneer zij voorwaarden, maatregelen of reacties bepalen, moet er evenwaardige aandacht gaan naar de schade aan het slachtoffer en/of de maatschappij.

Onvoldoende garanties dat het positief project herstelgericht zal werken

Nieuw is het positief project dat zowel op het niveau van het parket (art. 12) als door de jeugdrechtbank (art. 20) aangeboden kan worden. De kans die aan de minderjarige (vermoedelijke) delictpleger geboden wordt om een eigen inbreng te doen en zelf een positief project voor te stellen, is volgens de raad een mooi voorbeeld van de verantwoordelijkheid bij de jongere leggen. Het positief project is een goede manier om de minderjarige te responsabiliseren, om het bestaan van een norm te bevestigen en zodoende een herhaling van de feiten proberen te vermijden. Maar met het positief project zoals het nu decretaal voorzien is, wordt volgens de raad te weinig gewerkt aan het herstel van de schade aan het slachtoffer of aan de samenleving.

Slachtoffer en maatschappij worden immers niet of nauwelijks betrokken. Of het positief project een herstellende tussenkomst betekent, hangt volledig af van de invulling met een activiteit, vorming, dienst of project door diegene die het project voorstelt (de jongere zelf of het parket/de jeugdrechter).

Om het herstelgerichte karakter van een positief project sterker te waarborgen, acht raad volgende **randvoorwaarden** essentieel:

- De jongere moet actief worden ondersteund en begeleid in het proces van voorbereiding, uitwerking en uitvoering van het positief project. Deze bepaling is opgenomen in de memorie (p.19) maar niet in het voorontwerp van decreet.
- Op parketniveau zou het aanbod (en de gevolgen van de uitvoering) van het positief project beter op dezelfde wijze worden opgevat als bij de bemiddeling. Dan is de procureur des Konings verplicht om zowel bemiddeling als een positief project aan te bieden aan de jongere en is er zekerheid dat de diensten die instaan voor begeleiding en ondersteuning van de bemiddeling of het positief project van meet af aan en gedurende het hele traject betrokken

worden. Met alle betrokken partijen kan dan in dialoog worden bekeken op welke wijze actief zal worden meegewerkt aan het herstel van de gevolgen van het jeugddelict.

- Het voorontwerp bepaalt dat de inhoud van een positief project dat wordt voorgesteld door de minderjarige door het parket of de jeugdrechtbank niet kan gewijzigd worden. Wel kunnen zij weigeren een positief project goed te keuren in een met bijzondere redenen omklede beslissing. Daarbij adviseert de raad om van het herstelgerichte karakter van het voorstel van positief project een toetsingscriterium te maken.

Naast de bemerkingen die de raad plaatst bij het te zwakke herstelgerichte karakter van het positief project, is uit de lezing van het voorontwerp van decreet niet duidelijk welke diensten, projecten en activiteiten in aanmerking komen voor een voorstel van positief project. Dat dit zo ruim en breed mogelijk gelaten wordt, kan de raad enerzijds wel positief ondersteunen. Bij de keuze van een maatregel/reactie kan dan rekening gehouden worden met de diversiteit van de gepleegde delicten, de wensen van herstel van het slachtoffer, de context en de mogelijkheden van de jongere delictpleger.

Anderzijds moeten de diensten die deze positieve projecten begeleiden en ondersteunen niet alleen de jongere en eventueel zijn context omkaderen. Zij moeten volgens de raad ook de nodige ondersteuning kunnen bieden aan de organisaties en diensten die het voorwerp zijn van het positieve project of waar het project door de jongere wordt uitgevoerd. Dit komt een normbevestigende aanpak van jeugddelinquentie ten goede. De raad vraagt te verduidelijken of hiervoor nieuwe diensten opgericht worden? Of krijgen de bestaande HCA-diensten een ruimere opdracht?

2.3 Rechtswaarborgen voor de minderjarige nog sterker verzekeren

Het voorontwerp voorziet in een uitbreiding van de actiemogelijkheden van het parket en de jeugdrechter. Deze beweging kan voor de raad niet ingezet worden zonder de rechtswaarborgen voor jongeren te verzekeren en zonder een daadwerkelijke verankering van de principes van proportionaliteit en subsidiariteit. De raad is tevreden dat de decreetgever in het Vlaamse jeugddelinquentierecht op dat vlak al veel inspanningen levert.

Het is ook goed dat de maximale duur van de verschillende maatregelen/reacties duidelijk en op voorhand afgebakend zal worden, wat voor minderjarige (vermoedelijke) delictplegers en hun omgeving meer duidelijkheid geeft.

Toch stelt de raad bezorgd vast dat de rechtsbeginselen van proportionaliteit en subsidiariteit in het voorontwerp van decreet nog **te weinig als 'verplichtingen' met een effectieve inperking van de keuzevrijheid van het parket en de jeugdrechtbank verankerd zijn**. Een nog verdere verfijning van de delictreacties met verduidelijking van de criteria, termijnen en inhoud is daarom aangewezen. Parket en jeugdrechter moeten hun beslissingen ook steeds grondig en helder motiveren. De verschillen tussen de gerechtelijke arrondissementen en dus ook de rechtsongelijkheid tussen jongeren zou zodoende moeten afnemen. Het werken op maat van elke minderjarige (vermoedelijke) delictpleger en zijn context moet voor de raad wel de regel blijven.

- **Rechtswaarborgen op het niveau van het parket:** De uitbreiding/versterking van de bevoegdheden van de parketmagistraat gebeurt om waardevolle redenen (snelle reactie, vermijden verdere doorstroming in het gerechtelijk systeem). De raad zet zich dus niet af

tegen de verschillende actiemogelijkheden maar wijst wel op de keerzijde: het antwoord op het jeugddelict stoelt niet op een vaststaande schuld (de schuldvraag wordt in deze fase niet gesteld) en aan het vermoeden van onschuld wordt voorbijgegaan. In de decretale uitwerking behoudt het parket een te grote discretionaire bevoegdheid en is er een gebrek aan garanties (op verval van de strafvordering) voor de minderjarige. Ten eerste is het parket bij het bepalen van voorwaarden (art. 10) aan geen enkele beperking qua inhoud of qua cumulatiemogelijkheden onderworpen. Ten tweede behoort het tot de uitsluitende bevoegdheid van het parket om te waarden of de voorwaarden correct werden nageleefd en een positief project succesvol werd uitgevoerd (art. 12) en om te beslissen of de strafvordering ten aanzien van de jongere al dan niet vervalft. De raad is echter van mening dat vooral de zekerheid dat de strafvordering vervalft een echte stimulans zou zijn voor de jongere om zich effectief aan afspraken te houden. Dit zou tegelijk een effectieve rem plaatsen op de doorstroming in het gerechtelijk systeem.

- **Rechtswaarborgen op het niveau van de jeugdrechtbank:** Het is goed dat in het jeugddelinquentierecht een hiërarchie in maatregelen en reacties bepaald is en dat de jeugdrechter moet aangeven met welke factoren hij of zij rekening houdt bij de reactie op een delict. Toch behoudt ook de jeugdrechter een grote beslissingsvrijheid: hij of zij kiest soms à la carte en kan interventies cumuleren. En hoewel er maximale termijnen worden bepaald, is er nog onvoldoende rechtszekerheid voor de minderjarige (bv. niet bepaald wat de criteria zijn om de duur van een plaatsing op te leggen: 3, 6 of 9 maanden?, niet bepaald onder welke voorwaarden een gesloten begeleiding verlengd kan worden, ...).

Vermoeden van onschuld

Zoals hiervoor gezegd vindt de raad dat de aanpassingen van de buitengerechtelijke afhandelings-mogelijkheden van het parket op een aantal punten het cruciale beginsel van het vermoeden van onschuld kan raken. Maar voor de raad moet het vermoeden van onschuld primeren op een snelle afhandeling van een dossier op parketniveau.

Ter ondersteuning van deze stelling verwijzen we opnieuw naar de bevoegdheid van het parket om ambtshalve aan een minderjarige (vermoedelijke) delictpleger voorwaarden, een bemiddeling of een positief project voor te stellen en het dossier te seponeren wanneer het project of de voorwaarden positief uitgevoerd zijn. Dit kan onder meer bij 'het bestaan van ernstige aanwijzingen van schuld' (art. 11 – voorwaarde voor bemiddeling) en bij 'het niet ontkennen van een jeugddelict' (art. 12 – voorwaarde voor een positief project). Het 'niet ontkennen' wordt dus in zekere zin gelijk gesteld met het 'bekennen'. Dit alles komt volgens de raad ook neer op strafbemiddeling, in een fase van de rechtsgang waar nog geen uitspraak gedaan is over de schuld of onschuld van de minderjarige.

Rechtsbijstand door een advocaat

De raad is van mening dat het recht op bijstand voor de minderjarige decretaal sterk verankerd is. Het is cruciaal dat in elke fase van de rechtsgang een gespecialiseerde jeugdadvocaat betrokken wordt.

Bovendien is de raad tevreden dat het voorontwerp van decreet erkent dat hiervoor specifieke expertise aangewezen is en bepaalt dat *'elk optreden wordt uitgevoerd door personen die een speciale en aangehouden vorming hebben genoten over het jeugdrecht'* (art. 3 §3). Het is inderdaad erg belangrijk dat advocaten over voldoende expertise inzake jeugddelinquentie én jeugdhulpverlening beschikken, net zoals dit ook van andere actoren mag worden verwacht die

met delictplegers omgaan of voor hen beslissingen nemen (politie, parket, rechters, hulpverleners). De raad verwacht dat samen met de verdere uitrol van dit decreet ook effectief ingezet wordt op initiële en permanente vorming voor alle betrokken actoren die met de nieuwe regelgeving meer uitgebreide of expliciete taken krijgen.

Toch verdient de rechtsbijstand voor minderjarigen nog een betere organisatie, met enerzijds bijzondere aandacht voor begrijpelijke communicatie met de jongere. Anderzijds dient men erover te waken dat een voldoende snelle respons op een gepleegd jeugddelict niet afgeremd wordt. Nu duurt het soms weken vooraleer een overleg tussen de jongere en zijn advocaat kan plaatsvinden, wat de rechtsgang enorm vertraagt (een videoverhoor bijvoorbeeld is in het jeugddelinquentierecht enkel mogelijk nadat de minderjarige hierover overleg gepleegd heeft met zijn advocaat).

2.4 Gesloten begeleiding als ultimum remedium, slechts indien er voldoende alternatieven zijn

De gesloten opvang in een gemeenschapsinstelling wordt in de toekomst duidelijk voorbehouden voor minderjarige delictplegers en vergt een gedegen motivatie waar een gesloten oriëntatie onderdeel van is. Dit is voor de raad een zeer goede zaak.

Het is voor de raad belangrijk dat de gesloten begeleiding als antwoord op een delict begrensd is door de toepassing van het subsidiariteitsprincipe: de jeugdrechter mag de maatregel van gesloten begeleiding alleen nemen als het doel van de maatregel op geen andere manier kan worden bereikt (art.24 §3) en mag de sanctie van gesloten begeleiding alleen nemen als elke andere maatregel of sanctie ongepast is of gefaald heeft (art. 35 §2).

Om dit subsidiariteitsprincipe effectief te kunnen toepassen, moeten evenwel voldoende alternatieven voor vrijheidsberoving voorzien worden en ook gekend zijn én toegepast worden. Dit komt ook de rechtszekerheid voor de jongere ten goede, die erop moet kunnen vertrouwen dat een plaatsing alleen in laatste instantie opgelegd zal worden. De raad vraagt dat **het beleid stimuli geeft zodat in samenspraak met jongeren en gemeenschapsdiensten alternatieven kunnen uitgewerkt en uitgetoetst worden** die als een geschikt antwoord op een door een minderjarige gepleegd delict kunnen fungeren. Deze alternatieven moeten evidence based en wetenschappelijk onderbouwd zijn. Het is absoluut niet realistisch om deze operatie budgetneutraal te laten verlopen.

Aansluitend vraagt de raad om volgende bepalingen m.b.t. gesloten begeleiding te verduidelijken:

- Wat wordt de inhoudelijke invulling van een gesloten begeleiding van maximaal zeven jaar (art. 35 §1)? En de invulling van de tien jaar terbeschikkingstelling na die gesloten plaatsing?
- Krijgen de gemeenschapsinstellingen volledige zeggenschap over het te volgen traject?
- Hoe worden de rechten van de minderjarige gewaarborgd in het kader van de gesloten begeleidingen?

Time-out voor jongeren in een verontrustende leef- of opvoedingssituatie

Alleen een herstelgerichte maar gesloten time-out van veertien dagen is binnen de gemeenschapsinstellingen een aanbod dat nog toegankelijk is voor jongeren in een verontrustende situatie (bv. jongeren met een gedrags- en emotionele problematiek, slachtoffers

van tienerpooiers, ...). De raad vindt het heel goed dat dit aanbod duidelijk afgescheiden wordt van de werking met minderjarige delictplegers (MvT, p.14).

Voor de raad kan deze scheiding op twee manier vormgegeven worden: met specifieke capaciteit binnen de gemeenschapsinstellingen of door het voorzien van afzonderlijke entiteiten. De raad vraagt de minister om deze laatste piste te volgen. De buitenstaander maar ook betrokken gezinnen percipiëren de gesloten gemeenschapsinstellingen als voorzieningen van openbare orde. Dit is niet te rijmen met korte time-out modules die veeleer kaderen in een individueel hulpverleningstraject. Daarom moeten de time-outmodules best ondergebracht worden in **afzonderlijke, herkenbare eenheden**, ook ruimtelijk en liefst zelfs geografisch afzonderlijk gespreid en niet vermengd met de overige functies van de gemeenschapsinstellingen. Voor dit specifieke aanbod mag niet alleen naar de psychische en psychiatrische zorg en ondersteuning gekeken worden.

Jongeren in verontrustende situaties of met complexe problematieken moeten kunnen rekenen op een gepast ondersteuningsaanbod. De beleidskeuze om de gesloten begeleiding van minderjarigen in een verontrustende situatie af te scheiden, zal hoe dan ook bijkomende budgettaire inspanningen vragen. Aanpassingen aan de gemeenschapsinstellingen voor jonge delictplegers zullen nodig zijn, een gescheiden aanbod naar jongeren in een verontrustende situatie is nodig en ook alternatieven voor integrale jeugdhulp zijn noodzakelijk.

Private initiatiefnemers

De raad stelt vast dat het voorontwerp van decreet ingrijpende wijzigingen in de werking van de gemeenschapsinstellingen zal vergen, maar vindt dat ook in het private aanbod geanticipeerd moet worden op een toegankelijk aanbod voor jongeren in verontrustende situaties of met complexe problematieken. Zo zal dit voorontwerp ook invloed hebben op hun werkingsmodaliteiten, hun afstemming met de gemeenschapsinstellingen, hun doelgroep en infrastructuur. Hiervoor moeten zij voldoende ondersteuning en omkadering krijgen, wat ook samengaat met toezicht en controle vanwege de overheid.

2.5 Jeugddelinquentierecht en jeugdhulpverlening: twee onderscheiden maar combineerbare sporen

Het onderscheiden van een delictreactie enerzijds en anderzijds de (vaak noodzakelijke) jeugdhulpverlening is voor de SAR WGG een zeer goede zaak. Het is immers belangrijk dat de minderjarige delictpleger ernstig wordt genomen en eenduidige signalen krijgt. Het maakt deel uit van een emanciperende beweging, waarbij jonge delictplegers - weg van onnodige bevoogding - binnen een herstelrechtelijk verantwoordelijkheidsmodel volwaardige partner worden in de verschillende fasen van de rechtsgang.

Dit neemt niet weg dat de hulpverlening steeds alle kansen moet krijgen en ook vlot combineerbaar moet zijn met de reactie op het delict. In dat opzicht is de raad van mening dat er een **duidelijk onderscheid moet zijn tussen de opdracht en het mandaat van justitie en de opdracht van de hulpverlening**. Zo behoort het tot de autonomie van de hulpverlening om een lopende begeleiding of behandeling voor te zetten, ook bij een delict. De jeugdrechtbank heeft niet direct de bevoegdheid om te beslissen over het al dan niet voortzetten, tenzij er gemotiveerd wordt dat er een geldige reden is om de hulpverlening stop te zetten (bv. onderzoek in gedrang, veiligheid delictpleger of omgeving). De raad vraagt daarom artikel 21 van het voorontwerp van

decreet aan te passen. De bepaling *'de jeugdrechtbank kan erin toestemmen dat de minderjarige een lopende behandeling of begeleiding voort zet'* wordt beter *'de rechtbank kan beslissen een lopende handeling of begeleiding te beëindigen en moet deze beslissing motiveren'*.

Het voorontwerp voorziet enkele concrete verbindingen tussen jeugdhulp en jeugddelinquentie. De raad ziet hierin kansen voor reacties op maat van elke jongere, rekening houdend met zijn specifieke context. Het is evenwel noodzakelijk om zowel naar de jongeren als naar de actoren in de hulpverlening duidelijkheid en transparantie te bieden over het al dan niet samengaan van de sporen van jeugdhulp en reactie op een delict.

Bij twee van de verbindingen uit het voorontwerp plaatst de raad nog volgende kanttekeningen:

De derde vorderingsgrond

Men kondigt aan dat er een nieuwe 'derde' vorderingsgrond ingeschreven zal worden in het decreet Integrale Jeugdhulp. Op basis van deze vorderingsgrond kan het parket een jeugdrechter rechtstreeks vatten met het oog op het nemen van een (gedwongen) hulpverleningsmaatregel ten aanzien van een jonge delictpleger die zich in een verontrustende leef- of opvoedingssituatie bevindt. De betrokken jeugdrechter is dezelfde dan diegene die het jeugddelict behandelt.

De raad vindt het positief dat men voor jongeren in problematische situaties verplichte jeugdhulp kan inschakelen, ook bij een (vermoedelijk) delict. Er zijn echter nog heel wat vragen over de praktische uitrol van deze bepaling. Het is onder meer niet duidelijk of deze jongeren dan twee dossiers zullen hebben en ze twee onderscheiden trajecten met twee (of meer) onderscheiden begeleiders zullen volgen. Deze zogenaamde gescheiden aanpak voltrekt zich wel ten aanzien van één jongere, één individuele en contextuele entiteit.

De raad pleit niet voor het betonen van de samenwerking en afstemming tussen jeugdhulp en jeugddelinquentierecht, omdat dit werken op maat van en in de context van jongeren kan bemoeilijken. Wel is **helderheid en transparantie een absolute noodzaak, zowel naar de jongeren als naar de hulpverlening**, waar met jongeren in een vrijwillige context én in een gedwongen kader gewerkt wordt.

Bovendien wordt het problematisch wanneer men de nieuwe vorderingsgrond al te snel zou inschakelen en de voorwaarden waaronder dit kan, niet strikt afbakt. Het lijkt ons nodig dat ook bij deze vorderingsgrond eerst nagegaan wordt of er vrijwillige hulpverlening mogelijk is. Ten tweede kan het risico bestaan dat er een systeem wordt uitgerold dat vooral zal selecteren naar sociaal kwetsbare jongeren.

Daarnaast kan het ook niet de bedoeling zijn om jongeren die delicten pleegden onder andere (of snellere) omstandigheden gedwongen jeugdhulp op te leggen. De bepaling dat *'het installeren van deze nieuwe vorderingsgrond niet tot bedoeling heeft om minderjarige (vermoedelijke) delictplegers zonder meer te prioriteren voor wat de toegang tot jeugdhulpverlening betreft'* is voor de raad dan ook cruciaal (MvT, p.12).

Het werken met voorwaarden

Het opleggen van voorwaarden als verbinding tussen het jeugddelinquentierecht en de jeugdhulpverlening roept soortgelijke vragen op: over welke en hoeveel voorwaarden gaat het, wie begeleidt de jongere of volgt de naleving van de voorwaarden op (professionals van de jeugdhulpverlening of van de jeugdrechtbank),? Decretaal is hierover nog te weinig bepaald.

3 Artikelsgewijze bespreking

Artikel 3 § 4: grondbeginselen

Dit artikel verwijst expliciet naar de rechtswaarborgen voor de minderjarige. Er wordt gesteld dat de minderjarige van deze rechtswaarborgen op een begrijpelijke manier tijdig op de hoogte wordt gebracht. De raad vraagt wat we hier onder 'tijdig' moeten verstaan? Dit wordt in het voorontwerp niet verder geëxpliceerd en is dus voor interpretatie vatbaar.

Artikels 11 en 19: bemiddeling

Deze artikelen voorzien in het aanbod van deelname aan een dader-slachtoffer bemiddeling. Eén van de voorwaarden om een bemiddeling te kunnen toepassen is dat *'de diensten die de bevoegde overheden daarvoor hebben aangewezen een advies hebben verleend over de maturiteit, de psychische en intellectuele capaciteiten van de minderjarige om de zin van de bemiddeling te vatten en er volwaardig en vrij aan deel te nemen'*.

De raad is echter van mening dat er, in het kader van herstelgericht werken, **altijd een aanbod tot bemiddeling voorgesteld moet worden**. Er moet m.a.w. niet op voorhand beslist worden of de jongere over voldoende psychische en intellectuele capaciteiten beschikt. Zowel voor het slachtoffer als voor de (vermoedelijke) delictpleger is het beantwoorden van de vraag of ze willen participeren aan een bemiddeling reeds een vorm van herstelgericht werken. De hiervoor geciteerde voorwaarde is daarom niet gepast en wordt beter uit het decreet geschrapt.

Daarnaast leeft bij de raad ook de vraag of de voorwaarde van een voorafgaandelijk advies over de capaciteiten van de jongere het proces niet vertraagt en dubbel werk inhoudt. Als de minderjarige ingaat op het aanbod, zal de bemiddelingsdienst immers ook steeds met alle betrokkenen, en dus ook met het slachtoffer, nagaan of een bemiddeling kan worden opgestart en op welke manier de bemiddeling kan verlopen rekening houdend met de mogelijkheden van de minderjarige.

Het is voor de raad ook niet duidelijk wie de diensten zijn die een voorafgaandelijk advies zouden moeten verlenen. Dit wordt in het decreet niet bepaald. Het zou volgens de raad niet correct zijn een adviesrol toe te kennen aan de dienst die vervolgens de begeleiding en ondersteuning van de bemiddeling ook effectief op zich neemt.

Artikel 15: Het optreden van de jeugdrechtbank

Er is decretaal verankerd dat de jeugdrechtbank bij zijn beslissing deze of gene reactie op te leggen rekening houdt met verschillende factoren:

- de ernst van de feiten, de omstandigheden, de schade en de gevolgen voor het slachtoffer;
- de persoonlijkheid en de maturiteit van de betrokken minderjarige;
- recidive;
- de veiligheid van de maatschappij.

De jeugdrechtbank *kan* daarnaast ook rekening houden met de leefomgeving van de minderjarige en de veiligheid van de betrokken minderjarige, maar hoeft dit niet. Volgens de raad moeten echter alle factoren – dus ook deze twee laatste – steeds in overweging worden genomen.

Artikels 19, 20, 22, 26: verslag door de diensten

Het voorontwerp van decreet bepaalt dat de diensten betrokken bij een bemiddeling of herstelgericht groepsoverleg (artikel 19 §10), bij een positief project (artikel 20 §3), bij een opgelegde voorwaarde (artikel 22 §4 en §7) en bij het delictgericht werken met ouders en opvoedingsverantwoordelijken (artikel 26 §4) op regelmatige tijdstippen een 'bondig' verslag moeten uitbrengen aan de jeugdrechtbank.

De raad opteert ervoor om dit verslag zo zakelijk mogelijk te houden in het belang van de privacy van de jongere, de ouders en opvoedingsverantwoordelijken en hen ook duidelijk te informeren over wat gecommuniceerd wordt.

Uiteraard is het voor de (vermoedelijke) delictpleger belangrijk dat de jeugdrechter een zo volledig mogelijk beeld heeft van de situatie waarin hij of zij zich bevindt, zodat een gefundeerde beslissing kan genomen worden. Informatie-uitwisseling over de situatie van de minderjarige moet in de eerste plaats gebeuren door middel van dialoog tussen de minderjarige (bijgestaan door een jeugdadvocaat) en de jeugdrechter.

Artikel 26: ouders en opvoedingsverantwoordelijken

Het is voor de raad evident dat ouders en opvoedingsverantwoordelijken actief betrokken worden bij de invulling, uitvoering en opvolging van de reactie op een jeugddelict. De klemtoon van dit voorontwerp van decreet op het betrekken en zelfs mede-responsabiliseren van de omgeving van minderjarige delictplegers zorgt ervoor dat - zelfs bij ingrijpende reacties - de banden met de samenleving niet verbroken worden en de integratie maximale kansen krijgt.

Zoals de memorie van toelichting beschrijft, moet uiteraard voorkomen worden dat deze participatie zou leiden tot de mogelijke culpabilisering van ouders/opvoedingsverantwoordelijken. De raad vraagt ook in het voorontwerp van decreet duidelijk te maken dat men hen niet als schuldigen aan het delict benadert en dat zij ondersteund worden bij het opnemen van hun verantwoordelijkheid.

In het voorontwerp valt op dat de jeugdrechter in een voorlopige fase een dwingend appél doet op hun betrokkenheid vanuit hun hoedanigheid als ouder of verantwoordelijke voor de opvoeding van de minderjarige, en bepaalt dat ook zij hun verantwoordelijkheid moeten nemen voor het jeugddelict en de gevolgen ervan (art.26 §1). De vraag is hoe de jeugdrechter hen *dwingend* zal appelleren? Een jeugdrechtbank kan immers geen maatregelen of sancties opleggen aan ouders/opvoedingsverantwoordelijken. Voor de raad is het duidelijk dat de enige mogelijke, zinvolle en constructieve reactie naar ouders en opvoedingsverantwoordelijken toe er één is van **hulpverlening en ondersteuning bij hun opvoedingstaken**. Daarom adviseert de raad het opstarten van contextbegeleiding van het hele gezin in ruime mate mogelijk te maken. Ook voor de gezinsleden moet expliciet het hulpverleningssysteem in deze situaties voldoende en specifiek uitgebouwd en beschikbaar zijn. Een proactief aanbod is daarbij aangewezen.

Via contextbegeleiding kan eveneens werk gemaakt worden van het herstel van de relatie tussen ouders/opvoedingsverantwoordelijken en de jongere, ook wanneer de jongere geplaatst is. De raad is tevreden dat deze ambitie in de memorie van toelichting opgenomen is (p.8).

Artikel 36: uithandengeving

De raad waardeert dat men in het Vlaamse jeugddelinquentierecht serieuze inspanningen levert om alle jongeren die een delict plegen, binnen het jeugdrecht te behandelen.

Niettemin laat het voorontwerp van decreet nog steeds de uithandengeving toe van jongeren die zestien of zeventien jaar oud zijn op het ogenblik dat ze ernstige strafbare feiten pleegden. Nieuw is dat slechts overgegaan kan worden tot uithandengeving wanneer een aantal voorwaarden met betrekking tot eerdere sancties en bepaalde feiten cumulatief vervuld zijn. Ook het voorzien van de mogelijkheid tot uithandengeving voor terroristische misdrijven (zonder dat de gecumuleerde voorwaarden van toepassing zijn) is nieuw.

De raad pleit voor een wetenschappelijke opvolging van de uithandengeving zodat kan nagegaan worden of de verwachte daling ervan - door het strikter maken van de voorwaarden en het voorzien van een alternatief via het getrappt systeem van gesloten begeleiding die tot zeven jaar kan duren - wel effectief gerealiseerd wordt.

Tenslotte vindt de raad het een heel goede zaak dat uit handen gegeven jongeren die worden aangehouden of veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf, tot maximaal de leeftijd van drieëntwintig jaar opgevangen worden in een Vlaams detentiecentrum. Zij verblijven tot aan de leeftijd van drieëntwintig jaar in een aangepaste infrastructuur en niet langer in een federale gevangenis voor volwassenen (MvT, p.14).

Artikel 37: gesloten zorg voor minderjarigen met een geestesstoornis

Het voorontwerp van decreet bepaalt dat de jeugdrechter jonge delinquenten met een psychiatrische problematiek gesloten zorg kan opleggen, als *'veiligheidsmaatregel die er tegelijkertijd toe strekt de maatschappij te beschermen en ervoor te zorgen dat aan de minderjarige de zorg wordt versterkt die zijn toestand vereist'*.

De **SAR WGG kan zich niet vinden in de gemaakte automatische koppeling van zorg aan veiligheid**. Deze koppeling is stigmatiserend en geeft blijk van een sterke verenging en onzorgvuldige kijk op deze groep van jongeren. Zij hebben immers allen zorg nodig, niet allen beveiliging en zeker niet allemaal 'gesloten' zorg. In het belang van de jongere en diens veiligheid, alsook de veiligheid van de gemeenschap, kan een vorm van specifieke gesloten zorg een mogelijke maatregel zijn. Maar dat mag niet de enige optie zijn. Zo kan een ambulant aanbod eveneens een passend antwoord bieden aan deze jongeren met psychische of psychiatrische problemen. **Individuele trajecten en specifieke inschattingen van de zorgbehoeften van deze jongeren zijn ten zeerste aangewezen.**

Het risico bestaat ook dat met deze decretale bepaling de groep van minderjarige delictplegers met een geestesstoornis geconfronteerd wordt met een nieuwe vorm van 'uithandengeving', een doorsluizen van complexe situaties naar gesloten zorg.

Het is wél goed dat deze jongeren via voorgaande decretale bepaling de zorg zouden krijgen die ze nodig hebben. Daarvoor moeten beleidsmakers en actoren op het terrein blijven streven naar een goede match tussen geestelijke gezondheidszorg, kinderpsychiatrie en jeugdhulp. De raad erkent dat daarin de laatste jaren reeds een hele weg afgelegd is. Toch zijn we bezorgd dat het voorontwerp voor deze specifieke zorg al te weinig garanties biedt, wat blijkt uit de formulering van art. 37 §2: *'Als het aangewezen en mogelijk is, [...] wordt zorg op maat geboden'*. De raad benadrukt dat er voldoende inspanningen en middelen nodig zijn om te garanderen dat er werkelijk zorg op maat geleverd wordt aan elke jongere.

Een specifieke procedure, diagnostiek en opvangcapaciteit voor wat betreft de zorg voor minderjarige delictplegers met een geestesstoornis zal nog worden uitgewerkt. De raad vraagt om daarbij een oplossing uit te werken voor de **grote nood aan een specifiek zorgaanbod voor**

minderjarigen waar op maat psychische/psychiatrische en pedagogische begeleiding geboden wordt aan jonge delictplegers met een geestesstoornis. Daarbij moeten ook de tegensprekelijkheid van de diagnose en de continuïteit bij de overgang naar meerderjarigheid belangrijke aandachtspunten zijn.

Tot slot baart het de raad zorgen dat de mogelijkheid van de gesloten zorg in het voorontwerp van decreet slechts minimaal uitgewerkt wordt. Dit leidt tot veel vragen en onduidelijkheden, onder meer:

- Wat is de finaliteit van de halfjaarlijkse evaluatie en wie heeft het laatste woord bij deze evaluatie, is dit de jeugdrechter of de jeugdpsychiater en jeugdhulpverlening?
- Wie zal voor minderjarigen het zorgtraject opvolgen? Voor volwassenen met een interneringsmaatregel is bewust gekozen om dit niet door een beslissende rechter te laten gebeuren maar door een afzonderlijke afdeling van de strafuitvoeringsrechtbank (ter bescherming van de maatschappij).
- Beoogt de minister iets analoog aan wat er vandaag in de penitentiaire afdelingen voor geïnterneerden gebeurt en zal er dus een specifieke zorgequipe zijn, verbonden aan nieuwe afdelingen voor jeugddelictplegers met ernstige psychiatrische aandoeningen in de gemeenschapsinstellingen? Of kiest Vlaanderen voor een specifiek forensisch psychiatrisch centrum voor minderjarigen?

Zowel op het niveau van de zorgbehoevende minderjarige delictpleger als op het niveau van de organisatie moet dus nog heel wat uitgeklaard worden. De waarde van het decreet staat of valt met de uitvoeringsmodaliteiten. Dit vergt uiteraard ook overleg en afstemming met de federale overheid.

